

Dubrovačke ljetne igre

Izložba starih Dubrovačkih rukopisa

Prof. Ivo Visković

U tri dvorane prizemlja desnog krila Kneževog dvora u Dubrovniku otvorena je jedna od tri ovogodišnje izložbe u sklopu Dubrovačkog festivala — Izložba starih dubrovačkih rukopisa, koji su značajni po tome, jer su vezani za stvaranje ili pak za prvu redakciju nekog literarnog ili naučnog djela.

Zamisao takve izložbe potekla je od prof. Stjepana Kastropila, naučnog suradnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i predsjednika dubrovačkog Pododbora Matice Hrvatske, koji je ujedno i ravnatelj Naučne biblioteke, i koji je Izložbu organizirao, odabrao najmarkantnije rukopise, sastavio vrlo pregledni katalog izložbe, a prošle godine, također u okviru Dubrovačkog festivala, zamislio i organizirao vrlo preglednu Izložbu stare dubrovačke knjige. Ove dvije izložbe, kao i one, koje će uslijediti, imaju za cilj da prikažu bogato bibliografsko blago dubrovačkih knjižnica.

Na Izložbi starih dubrovačkih rukopisa izloženi su stari i rijetki rukopisi, pisani u razdoblju od XI. pa do sredne XIX. stoljeća.

Treba naglasiti, da je zasluga prof. Stjepana Kastropila, što je uspio izbjeći monotoniiju i Izložbu učiniti raznovrsnijom i privlačnijom oku, što je, nadalje, vrsnom organizacijom postignuto, da na posjetioca djeluje i kao umjetnički užitak i kao kulturno-književni dokumenat. Zbog toga se na Izložbi dalo mjesta rukopisima bez obzira na sadržaj, ako samo svojom drevnošću svoga postanka, skupocjenošću i značajem umjetničke izrade mogu da svjedoče o visokoj materijalnoj kulturi starog Dubrovnika, umjetničkom ukusu i bibliofilskoj profinjenosti slavnih predaka, velikih pisaca i učenjaka.

Izložba starih dubrovačkih rukopisa bila je otvorena mjesec dana, t. j. od 16. srpnja do 16. kolovoza, a imala je tri odjela. Prvi odjel sačinjavali su iluminirani rukopisi na pergameni i stari ćirilski rukopisi, koji su se očuvali na dubrovačkom području; drugi sadrži neke bogato urešene dubrovačke zakonske knjige, statute raznih bratovština nekih dalmatinskih naselja (među ostalim i rijetki prijepis statuta grada Kotora), te rukopisne knjige različitoga sadržaja, među kojima su najvidnije mjesto zauzimali neki autografi, a treći odjel, koji je najopsežniji, posvećen je dubrovačkoj književnosti i obuhvata autograde mnogih dubrovačkih pisaca ili najvažnije prijepise njihovih djela.

Kao jedan od najdragocjenijih prijepisa na Izložbi smatran je svakako bogato iluminirani prijepis Biblije, pisan karolinškom minuskulom u XI. vijeku. Dragocjeni su još i rukopis Aristotelove metafizike, pisan knjižnom gotičkom minuskulom i bogato urešen minijaturama i inicijalima; zbirka Ciceronovih govora, pisana renesansnom minuskulom krajem XV. vijeka i ukrašena brojnim inicijalima i ljudskim likovima, a također su dragocjene i meke koralne knjige iz XV. vijeka, bogato urešene, s notama, a od kojih je jedna djelo domaćih majstora.

Među drevnim rukopisima na pergameni naročito mjesto su zauzimali neki stari ćirilski rukopisi, kao Dragomirov osmoglasnik, pisan raškom redakcijom krajem XIII. vijeka i naročito čuveni Carostavnik, pisan u XV. vijeku, koji sadrži prijepis biografije Stevana Nemanje od sv. Save, te Život Stevana Lazarevića od Konstatina Filozofa.

Naročito mjesto su zauzimali u odjelu rukopisa na pergameni neke redakcije dubrovačkih statuta, među kojima naročitu vrijednost ima ona, pisana rukom i popraćena komentarima čuvenog dubrovačkog pravnika iz XVI. stoljeća Frana Gundulića, za koga nije utvrđeno, da je otac najvećeg pjesnika naše starije književnosti Ivana Gundulića, što se vremenski savršeno poklapa.

Značajne su također matrikule dviju glavnih korporacija dubrovačkog građanstva »Antunina« i »Lazarina«, najvažnijih bratovština, iz kojih se regrutiralo činovništvo Dubrovačke republike, a od kojih je matrikula »Antunina«, započeta 1348. g., pravo remek-djelo umjetničke izrade.

U drugom odjelu Izložbe nalaze se rukopisi zanimljivi bilo zbog svoje starosti, bilo zbog materije, koju obrađuju, bilo zbog neobično lijepe izrade ili kao dokument o širokom krugu starih Dubrovčana, među kojima se ističe i jedna zbirka Majdanijevih poslovice, pisana arapski, zatim rukopis jednog Rječnika, pisan čakavskim dijalektom, vjerojatno po Bartolu Kašiću. Pored toga, na izložbi je izložen i autograf jednog dijela velikog Stulićevog Rječnika, Autobiografija, pisana rukom Bartola Kašića, te dva najznačajnija autografska izvora za biografiju dubrovačkih velikih ljudi **Vitae illustrium Rhaeginorum** Ignjata Djurdjevića s biografijama 105 književnika, te **Bibliotheca Rhaegina** Serafina Crijevića s biografijama 435 dubrovačkih pisaca. One zapravo uvode posjetioca Izložbe u treći odjel, posvećen isključivo književnosti.

Kao prvi izložen je u ovom odjelu autograf latinskih pjesama Ivana Lovre Regina, dubrovačkog kancelara iz sredine XV. v., koji bi, prema Rešetaru, mogao biti najstariji poveći književni spomenik na Slavonskom Jugu. Slijede zatim autografi dubrovačkog latiniste Damjana Benešića. Počeci poezije na hrvatskom jeziku prikazani su prijepisima Šiška Menčetića i Djore Držića. Prvi prijepis je pisala ruka pjesnika Oracija Mažibradića krajem XVI. vijeka. Redaju se zatim najznačajniji prijepisi raznih dubrovačkih književnika, među kojima najvidnije mjesto zauzima prijepis Držićeve »Hekube« po Oraciju Mažibradiću. Od ovoga pjesnika bilo je izloženo više autografa originalnih pjesama i prijepisa. Ovi su rukopisi nesumnjivo jedna od najvećih atrakcija Izložbe.

Od prijepisa djela književnika XVII. vijeka bio je izložen zanimljiv prijepis s dubrovačkog otoka Šipana pjesničke zbirke »Plandovanja« jednog od najznačajnijih lirika dubrovačke književnosti Ivana Bunića-Vučićevića, prijepis pobožnih i satiričnih pjesama Paše Primovića-Latinčića, dubrovačkog satirika iz XVII. vijeka; neki prijepisi Gundulićevih djela i više prijepisa njegovog »Osmana« sve od onih iz XVII. vijeka pa do posljednjeg prijepisa Ambroza Markovića, po kojemu je tiskano 1826. godine prvo izdanje Gundulićeva »Osmana«.

Treba spomenuti također kao izvanrednu atrakciju i rijetkost — autograf Palmotićeve »Kristijade«. Tu su i autografi Gledjčevićevih pjesničkih djela, autografi proznih sastava na hrvatskom jeziku iz XVII. v. od Ignjacija Aquilinića. Izloženi su još i autografi pjesnika Bara Bettere, Joza Betondića, Timoteja Gledja i t. d., a u ovom odjelu Izložbe vidno mjesto zauzima »Kuljen« — zbirka dubrovačkog i korčulanskog pjesništva XVII. i XVIII. vijeka, prepisana po Lovru Cekiniću, a po kojoj je tiskan veliki broj starih dubrovačkih književnih tekstova, dok su dubrovački latinisti bili zastupljeni autografima Ignjata Djurdjevića, Rajmunda Kunića, te jednim svojeručnim pismom znamenitog dubrovačkog filozofa i matematičara Ruđjera Boškovića (na prijepisu jedne njegove pjesme, upućene iz Francuske njegovu prijatelju pjesniku Brnji Zamanji).

U posljednjem kutu ove potpuno uspjele izložbe nalaze se autografi dubrovačkih književnika, čija djelatnost počinje pod konac Republike, a seže do prvih decenija XIX. vijeka, a to su Djuro Ferić, Franatica Sorokočević, Djuro Hidja, Marko Bruerović, te Pjerko Bunić, kojega se smatra jednim od prvih dubrovačkih iliraca i koji je održavao veze s Ljudevitom Gajem i dopisivao se s njime, nastojeći, da Dubrovnik opet postane jednim od žarišta naše kulture i prosvjete.

Na kraju, treba istaknuti, da je Izložba starih dubrovačkih rukopisa toliko skladno i ukusno uređena i sistematizirana, da nesumnjivo predstavlja prionirski posao te vrste i — što je najznačajnije — rijetki kulturno-umjetnički dokumenat, koji prerasta Dubrovnik i njegove mogućnosti.